

творах, в яких “реалізуються релігійні, біблійні сюжети, теми, мотиви” (53).

“Художньо-естетична концепція перекладів “Орфея. Евридіки. Гермеса” Райнера Марія Рільке українськими поетами” (М.Бажаном, Ю.Кленом, В.Стусом) — тема дослідження Л.Кравченко. М.Борецький проаналізував перекладацьку діяльність Богдана Лепкого. В.Зварич звернувся до дослідження жанрової традиції у творчій практиці неокласиків, зосередившись на використанні поетами “п’ятірного грона” класичних форм вірша — сонета, рондо, ідилії, олександрійського вірша, терцинів. І.Дмитрів у статті “Євангельський символ у поезії групи “Логос” доводить, що у творчості цих “католицьких” західноукраїнських поетів міжвоєнного періоду символи Христа, хреста, а також Матері Божої домінують. “Модифікація жанру поетичної молитви у поетів-вісниківців” (О.Лятуринської, Є.Маланюка, О.Стефановича, О.Ольжича, Ю.Клена, Н.Лівицької-Холодної) — тема дослідження Л.Дрозд, яка стверджує, що в цих митців молитва виступає як окремий жанр інтимної та рефлексивної лірики (103). Н.Лазірко присвятила свою розвідку вивченню літературознавчої спадщини Юрія Клена (Освальда Бурггардта). Проблему польсько-українського культурного діалогу на шпальтах газети “Wiadomości literackie” (Варшава, 1924–1939) висвітлює С.Кравченко.

Другий розділ збірника “Під мікроскопом літературознавчих мікронаближень” уміщує статті, в яких розглядаються певні аспекти літературної спадщини окремих митців. Розділ

відкриває дослідження Л.Пушак “Традиційне і модерністське в художній прозі Михайла Грушевського”. “Основні екзистенціальні модуси у прозі Тодоса Осьмачки 40-50-х років ХХ ст.” — тема статті І.Барни. Поетичний доробок Ігоря Калинця періоду “Пробудженої музи” (1962–1972 рр.) проаналізовано у праці Т.Карабовича. Л.Сірик присвятила свою розвідку діяльності Максима Рильського як перекладача та дослідника творчості Адама Міцкевича.

Дві статті збірника торкаються проблем українсько-польських стосунків. Це праці С.Пушак “Проблеми українсько-польського діалогу в літературній творчості Івана Франка” та А.Хоми “Образ поляка в історичній повісті Романа Іваничука “Манускрипт з вулиці Руської”: полемічна традиція, стереотипна креація, латентне дисиденство”. Дослідженню поетики образу Іоана Хрестителя в романі Леоніда Мосендза “Останній пророк” присвятила статтю М.Савка. Творчість Івана Киризука — одного з найоригінальніших сучасних українських поетів у Польщі — аналізував В.Яручик. Завершує збірник стаття Н.Лисенко, присвячена рецепції образу Тараса Шевченка та його поезії в режисерській та акторській діяльності Володимира Блавацького.

Сподіваємось, що видання матеріалів українознавчих наукових конференцій, проведених у Люблінському університеті ім. Марії Склодовської-Кюрі, стане традиційним.

Юрій Пелешенко

ІВАН ФРАНКО З ПОГЛЯДУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Микола Ткачук. Лірика Івана Франка: До 150-річчя від дня народження Івана Франка: Монографія. — К.: Світ Знань, 2006. — 296 с.

В українському літературознавстві ХХ століття сформувався усталений погляд на лірику Івана Франка як на явище ідеологічне, виховне, повчальне, революційно-демократичне тощо. А програмний вірш “Каменярі” й похідні від нього номінування, зокрема “Каменяр”, витіснили навіть творчу особистість поета, якого величали тільки “Великий Каменяр”. Тому не наголошувалося на самобутньому художньому світі поезії, її виразному суб’єктивному характері, відбитті в ній образу автора, його неповторних почуттів, переживань. Тобто за риторичними означниками дослідники “забували” вести розмову про саму природу лірики як неповторну мистецьку величину, як естетичний феномен.

Так утворилися “білі плями” в дослідженні поезії талановитого й самобутнього митця. Тим більше, що чимало віршів із класичних збірок Франка вилучалися з ідеологічних міркувань, як-от із збірник “З вершин і низин” цикли “Україна”, “Жидівські мелодії”, навіть в академічному 50-томному виданні не знайдемо багатьох поезій, в яких відбито державотворчі прагнення народу. Про все це йдеться в монографічному дослідженні Миколи Ткачука, який заповнює чимало “білих плям”, по-новому розглядає художню дискурсивну практику Франка, переосмислює й відкидає традиційні стереотипи у сприйнятті лірики поета.

У передмові до книжки доктор філософських наук А.Толстоухов слушно зауважує, що під

пильним аналізом дослідника перебуває “лірична природа образотворення Франка, рецептивний потенціал кожного тексту як знаково-семіотичної системи, складна суб’єктно-об’єктна структура його поезій, на яку, на жаль, досі дослідники автора збірки “З вершин і низин” не звертали увагу”. Автор передмови зазначає, що Франко застосував принцип поліфонізму у змалюванні буття ліричного героя. Цей герой “нагадує, говорячи словами О.Шпенглера, фаустівське Я, яке відчуває себе загубленим у своїй самотності і просторі, виявляючи себе крізь призму екзистенціалів самотності, страждання, любові”. Ці риси героя втілюються у збірках “Зів’яле листя”, “Мій Ізмарагд”, “Semper tiro”.

М.Ткачук простежує художній світ прижиттєвих збірок поета, що зумовило композицію монографії. Кожній збірці присвячено розділ. З цієї метою дослідник застосовує т. зв. цілісний аналіз творів (“вслід за автором”), щоб не порушити задуму поета, разом із ним зануритись у неповторну тканину текстів, але водночас не втратити цілісності смислових зв’язків між окремими творами й усім циклом, що вибудовують свій семантичний простір.

Масштабність порушених проблем у книжці тернопільського дослідника передбачає панорамність викладу, вдумливу інтерпретацію творів Франка в контексті культурологічних, літературних просторів і контекстів. У праці розглядається західноєвропейська модерна поезія, тексти поезій Сходу, Біблія, давньоруські “Ізмарагди”, літописи, апокрифічні оповідання, легенди, які допомагають витворити неповторний художній дискурс лірики Франка. Автор має свій погляд на характер естетичних шукань поета. Так, у збірці “З вершин і низин” органічно поєдналися неоромантичні захоплення поета з натуралістичними, що знайшло своє втілення, з одного боку, у циклі “Веснянки”, а з другого – у “Тюремних сонетах”. Інший погляд дослідник пропонує, аналізуючи збірку “Зів’яле листя”, яка репрезентує модерністський дискурс в українській ліриці останньої третини XIX ст. Так само свої ключі підбирає М.Ткачук до аналізу збірки “Мій Ізмарагд”, в якому реалізується інтертекстуальний підхід до розгляду образного

світу цієї книжки. Його спостереження вирізняються влучністю, умінням цікаво прочитати й по-новому переосмислити цикли “Поклони”, “Паренетікон”, “Притчі”, “Легенди”, “По селах”, “До Бразилії”.

Літературознавчий аналіз здійснюється не лише з перспективи різних історичних епох (до уваги беруться давні східні й давньоруські тексти тощо), а й різних літературно-естетичних та жанрових позицій. Тому увага дослідника зосереджується на новизні інтерпретації Франком давніх текстів, артикуляції через них гуманістичних засад буття людини, актуальності їх для українського читача. Так М.Ткачук українського поета вписує у складну парадигму розвитку світової й тогочасної західноєвропейської поезії.

Безперечно, має слушність літературознавець, коли характер художніх шукань українського митця відтінює модерністичним дискурсом поетів Європи. Адже Франко уважно стежив за літературним процесом у сусідніх народів, часто відгукувався на ті чи ті мистецькі явища, а про характер модернізму залишив хоча й не однозначні, проте цікаві судження, що допомагають глибше збагнути пошуки самого Франка-поета.

Цілком правомірно автор монографії велику увагу приділяє суб’єктній сфері (що є іманентною природою лірики загалом), функціонуванню декількох суб’єктів у творах митця, зокрема взаємодії в художньому світі ліричного героя декількох “Я”: “Я-випромінювальне” (по-німецьки “Ausstrahlung des Ichs”) і “Я-випромінюване”, що характеризує, безперечно, модерністський дискурс лірики І.Франка. У цьому плані М.Ткачук заповнює велику прогалину нашого франкознавства. Адже суб’єктна структура творів Франка не знайшла ще вдумливого аналізу, як це здійснила В.Смілянська на прикладі творів Т.Шевченка.

Монографія “Лірика Івана Франка” із шанобливим ставленням автора до художнього світу митця, бережним проникненням у святая святих ліричного героя – цікаве дослідження, по-науковому вагоме, яке принесе користь і літературознавцю, і студентів, і викладачеві, і вчителю середньої школи, загалом широкому колу читачів.

м. Тернопіль

Михайло Ониськів